

**НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ
ПРИ ПРЕЗИДЕНТОВІ УКРАЇНИ**

**ХАРКІВСЬКИЙ РЕГІОНАЛЬНИЙ ІНСТИТУТ
ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ**

БАТЮК Анна Анатоліївна

УДК 351.83

ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ РИНКУ ПРАЦІ МОЛОДІ В УКРАЇНІ

25.00.02 – механізми державного управління

АВТОРЕФЕРАТ

дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата наук з державного управління

ХАРКІВ – 2018

Дисертацією є рукопис.

Роботу виконано в Харківському регіональному інституті державного управління Національної академії державного управління при Президентові України.

Науковий керівник – доктор наук з державного управління, професор
СТАТІВКА Наталія Валеріївна,
Харківський регіональний інститут державного управління Національної академії державного управління при Президентові України, завідувач кафедри управління персоналом та економіки праці.

Офіційні опоненти: доктор наук з державного управління, професор
КРАВЧЕНКО Мілена В'ячеславівна,
Національна академія державного управління при Президентові України, професор кафедри соціальної і гуманітарної політики;

кандидат наук з державного управління,
СІТНИК Світлана Петрівна,
заступник начальника управління у справах сім'ї та молоді департаменту у справах сім'ї, молоді та спорту Харківської міської ради.

Захист відбудеться *25 червня 2018 р. о 13.00* годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 64.858.01 Харківського регіонального інституту державного управління Національної академії державного управління при Президентові України за адресою: 61001, м. Харків, просп. Московський, 75, зал засідань (1-й поверх).

З дисертацією можна ознайомитись у бібліотеці Харківського регіонального інституту державного управління Національної академії державного управління при Президентові України за адресою: 61001, м. Харків, просп. Московський, 75.

Автореферат розісланий 25 травня 2018 р.

**Учений секретар
спеціалізованої вченої ради**

А. О. Кузнецов

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми дослідження. На шляху вступу України до глобалізованого економічного простору особливої актуальності набувають питання регульованих змін ринку праці молоді. Незважаючи на задекларовані державою законодавчі норми щодо гарантування рівних можливостей у виборі професії та забезпечення працездатній молоді надання першого робочого місця, економічні передумови не сприяють повноті реалізації її трудового потенціалу, а розбалансованість між попитом на робочу силу та її пропозицією, неузгодженість вимог роботодавців до молодого фахівця з рівнем та якістю його освіти посилюють напругу на національному та регіональних ринках праці.

Методи державного сприяння зайнятості молоді, що існують в Україні, не до кінця враховують особливості цієї вікової категорії, специфіку регіональних ринків праці, складність формування та функціонування соціально-трудоких відносин між роботодавцем і молоддю. У зв'язку з цим пріоритетного значення для України набувають наукові дослідження з формування такого механізму державного регулювання ринку праці молоді, який би забезпечував: системну взаємодію зацікавлених сторін (органів державного управління, систем вищої та професійної освіти, роботодавців і працівників) у вирішенні проблеми освітньо-кваліфікаційного дисбалансу ринку праці молоді; професійне самовизначення та розвиток молоді; набуття першого професійного досвіду роботи та зайнятості; удосконалення умов наймання та праці молодих людей; підвищення мотивації молоді до високопродуктивної праці.

Визначальну роль робочої сили у формуванні національного багатства, першочергову необхідність регулювання процесів її відтворення обґрунтовано в наукових працях відомих вчених-класиків: Дж. Кейнса, А. Маршалла, Дж. С. Мілля, Д. Рікардо, А. Сміта та ін. Загальнометодологічні засади функціонування ринку праці, необхідність державного втручання в регулювання соціально-трудою сфери та розроблення механізмів державного впливу на розвиток ринку праці розглянуто у працях М. Александрова, Д. Богині, В. Дружиніної, В. Єлагіна, О. Жадана, М. Кравченко, М. Корецького, Е. Лібанової, Т. Лозинської, В. Мамонової, Ю. Маршавіна, Л. Мельник, Н. Мельтюхової, В. Міненка, В. Онікієнка, В. Петюха, Т. Покотило, В. Сичової, Н. Статівки, Ф. Шахмалова та ін. Особливості державного регулювання ринку праці молоді досліджують: О. Балакірева, С. Василишина, Т. Заяць, Ю. Гетьманенко, В. Кравченко, С. Сітнік, М. Торжевський та ін. Дослідженням регіонального ринку праці молоді присвятили свої праці Б. Ворвинець, О. Крамарева, Т. Терєбков, Т. Титарчук та ін. Правове забезпечення регулювання ринку праці молоді висвітлено у працях О. Коваленко, О. Реус, А. Щєбанова, Ю. Щотова, О. Ярошенко та ін. Аспекти професійної орієнтації молоді знайшли відображення в публікаціях Л. Авдєєва, О. Бордашова, Н. Литвинова, Т. Мельник, Л. Яскал та ін.

Попри наявність необхідного теоретико-методологічного базису та понятійного апарату досліджуваної проблематики існує необхідність формування комплексного механізму державного регулювання ринку праці молоді в Україні,

націленого на вирішення проблем продуктивної зайнятості молоді шляхом: поліпшення нормативно-правового забезпечення в регулюванні ринку праці; розроблення дієвих цільових регіональних та місцевих програм активної політики зайнятості з урахуванням стратегічних напрямів та особливостей регіональних та локальних ринків праці; упровадження нових методик прогнозування потреб ринку праці на державному та регіональному рівнях; активізації соціального діалогу між державою, освітньою сферою, роботодавцями та молоддю. Це зумовлює актуальність теми дисертації, її структурну побудову, наукове і практичне значення.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційне дослідження виконувалось на кафедрі управління персоналом та економіки праці Харківського регіонального інституту державного управління Національної академії державного управління при Президентові України в межах науково-дослідної роботи «Механізми державного регулювання розвитку людських ресурсів України» (реєстраційний номер 0116U007251). Роль автора полягає в науково-теоретичному обґрунтуванні підходів до вдосконалення державного регулювання ринку праці молоді задля забезпечення умов розвитку трудового потенціалу молоді та продуктивної зайнятості населення.

Мета і завдання дослідження. Метою дослідження є обґрунтування теоретичних положень і розроблення практичних рекомендацій з удосконалення державного регулювання ринку праці молоді в Україні.

Для досягнення мети дослідження було поставлено такі *завдання*:

- визначити зміст та сутність поняття «механізм державного регулювання ринку праці молоді»;
- узагальнити концептуальні підходи до державного регулювання ринку праці молоді в зарубіжних країнах з метою надання рекомендацій щодо можливості їхньої адаптації до умов України;
- з'ясувати тенденції, закономірності, перспективи розвитку ринку праці молоді в Україні та Харківській області та сформулювати новий підхід до оцінювання потреб у робочій силі на короткострокову перспективу;
- запропонувати теоретичні підходи і практичні рекомендації з удосконалення складових механізму державного регулювання ринку праці молоді;
- розробити концептуальний підхід до формування комплексного механізму державного регулювання ринку праці молоді в Україні.

Об'єктом дослідження є державне регулювання ринку праці молоді.

Предметом дослідження є механізми державного регулювання ринку праці молоді в Україні.

Методи дослідження. Методологічною основою дослідження є загальнонаукові та спеціальні методи наукового пізнання. Використання системного та комплексного дослідницьких підходів дозволило визначити специфічні риси ринку праці молоді як об'єкта державного регулювання та обґрунтувати необхідність формування комплексного механізму його державного регулювання. Метод аналізу та синтезу було використано для визначення змісту понять «молодь», «ринок праці молоді», «механізм державного регулювання ринку праці молоді». Метод абстрагування застосовано під час оцінювання стану й тенденцій розвитку ринку праці молоді. Індукційний метод дозволив зробити логічні узагальнення,

пов'язані з сучасними процесами на ринку праці молоді в Україні. Завдяки цьому методу було визначено окремі характеристики, взаємозв'язки і специфічні особливості розвитку ринку праці молоді. Історико-логічний метод використано в дослідженні нормативно-правової бази регулювання ринку праці молоді. Метод класифікації дозволив виділити окремі категорії молоді на ринку праці та систематизувати чинники впливу на конкурентоспроможність та становлення молоді на ринку праці. За допомогою економіко-статистичних методів проаналізовано сучасний стан ринку праці молоді, перспективи його розвитку та можливі шляхи вдосконалення його державного регулювання. Графічний метод було застосовано для побудови схем та діаграм, із метою наочного відображення тенденції змін у показниках зайнятості молоді, для аналізу демографічних характеристик, освітньо-професійних орієнтацій та економічної активності молоді. За допомогою соціологічних методів (анкетування та опитування) було визначено дієвість методів державного регулювання ринку праці молоді. У дослідженні також було використано методи: спостереження, вимірювання, індукції, дедукції, конкретизації, порівняння, прогнозування та факторний аналіз.

Теоретичною основою дисертації є фундаментальні положення теорії державного управління, відповідні дослідження вітчизняних і зарубіжних учених щодо розвитку соціально-трудої сфери суспільства. Інформаційна база дослідження складається з нормативно-правових актів, методичних документів, що формують молодіжну політику України; документів Міжнародної організації праці (*далі – МОП*). Основу статистичного аналізу складають дані Міністерства соціальної політики України, Державного центру зайнятості та Харківського обласного центру зайнятості, Державної служби статистики України (*далі – Держстат*), Харківської обласної державної адміністрації, Департаменту науки і освіти в Харківській області та ін.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в обґрунтуванні теоретичних положень і розробленні практичних рекомендацій з удосконалення державного регулювання ринку праці молоді в Україні. Найбільш суттєві результати дисертаційного дослідження, що вирізняються науковою новизною, полягають у такому:

уперше:

– розроблено концептуальний підхід до формування комплексного механізму державного регулювання ринку праці молоді через виокремлення рівнів та складових підмеханізмів (економічного, нормативно-правового, адміністративно-організаційного, освітнього та соціально-психологічного), визначення спеціальних принципів, функцій, інструментів та чинників впливу, що забезпечують узгоджену роботу головних соціальних інститутів (держава, системи вищої та професійно-технічної освіти, роботодавці і працівники) для сприяння досягненню повної, продуктивної та вільно обраної зайнятості молоді на основі прогнозно-аналітичних даних стану ринку праці молоді та потреб молоді;

удосконалено:

– обґрунтування теоретичних підходів і практичних рекомендацій з удосконалення складових механізму державного регулювання ринку праці молоді:

а) *економічного підмеханізму* шляхом зміни вектора державної соціальної

політики в частині активних форм забезпечення зайнятості молоді, а саме: сприяння працевлаштуванню молоді на перше робоче місце шляхом надання підприємствам субсидій на оплату праці працевлаштованій молоді в розмірі 50 % витрат на заробітну плату молодого працівника; заохочування роботодавців у подальшому працевлаштуванні молоді, яка проходить стажування, виплатою дотацій у розмірі річної мінімальної заробітної платні за кожен укладений договір на стажування особи, яку потім було прийнято на роботу; встановлення обов'язку роботодавцям заповнювати до 1 % середньооблікової чисельності працівників особами з числа молоді, яку вперше приймають на роботу; заохочення роботодавців податковими пільгами чи безвідсотковими кредитами брати на роботу молодь і тим самим заповнювати 5 % квоти; розроблення механізму звільнення від оподаткування новостворених «молодих підприємців» у перші роки діяльності;

б) *нормативно-правового підмеханізму* шляхом розроблення й упровадження змін до деяких законодавчих актів України із зазначенням засад державного регулювання ринку праці молоді, зокрема: до Закону України «Про сприяння соціальному становленню та розвитку молоді в Україні» в частині конкретизації та доповнення заходів зі сприяння зайнятості молоді, визначення єдиних вікових меж категорії молоді в Україні з виокремленням двох підкатегорій – молодь у віці від 15 до 25 років та молодь у віці від 26 до 35 років; Закону України «Про підприємництво» через нормативне закріплення терміна «молодий підприємець» – особа до 35 років, яка провадить самостійну господарську діяльність на власний ризик із метою одержання прибутку; законів України «Про працевлаштування випускників» та «Про вищу освіту» шляхом уведення у правовий обіг терміна «прелімінаринг» як методу залучення студентської молоді до проходження виробничого стажування на підприємствах (в організаціях) із можливістю її подальшого працевлаштування; доопрацювання Порядку укладення договору про стажування, а саме встановлення необхідності створення загальної всеукраїнської бази осіб, які бажають стажуватися, та бази роботодавців, які пропонують місця для стажування;

в) *адміністративно-організаційного підмеханізму* шляхом розширення інфраструктури молодіжних центрів праці, покладання на них повноважень у сфері наповнення загальної всеукраїнської бази студентів, які бажають стажуватися, та роботодавців, які приймають на стажування таких осіб, ведення тісної співпраці з закладами вищої освіти (*далі – ЗВО*), надання консультації та допомоги студентам у процесі заповнення анкет на стажування, вибору місця стажування, супроводу та підтримки в період стажування; виокремлення в організаційній структурі Верховної Ради України комітету з питань молодіжної політики, діяльність якого буде спрямовано на законодавче забезпечення та регулювання зайнятості молоді, її всебічний розвиток і підтримку; створення спеціальної комісії, що відстежуватиме та контролюватиме виконання 5 %-ї квоти, а також прийматиме рішення щодо надання податкових пільг чи безвідсоткових кредитів підприємствам, які повністю заповнили 5 % квоти від середньооблікової чисельності працівників, із них 1 % – молоддю на перше робоче місце;

– підхід до оцінювання стану ринку праці молоді та потреб у робочій силі на короткострокову перспективу, що встановлює зворотні зв'язки з органами місцевого

самоврядування та розширює співпрацю з роботодавцями в межах розвитку регіонального ринку праці молоді; ґрунтується на безперервному оновленні даних потреб у робочій силі; враховує спрямованість, нахили та вподобання сучасної молоді; передбачає формування та проведення професійної орієнтації молоді відповідно до сформованих прогнозних потреб ринку праці; є основою формування баз виробничої практики (стажування) для молоді, яка навчається, із можливістю її подальшого працевлаштування;

дістали подальшого розвитку:

– обґрунтування змісту поняття «механізм державного регулювання ринку праці молоді» як цілеспрямованого впливу держави на учасників соціально-трудова відносин щодо формування та розміщення ресурсів праці молоді, за допомогою принципів, функцій, форм, методів та інструментів, що забезпечує соціально-економічний розвиток молоді та сприяє її зайнятості;

– практичні рекомендації з удосконалення державного регулювання ринку праці молоді в Україні через надання пропозицій щодо можливості адаптації до умов України найкращого зарубіжного досвіду, а саме:

а) вдосконалення діяльності молодіжних центрів зайнятості (розширення інфраструктури, поширення переліку надаваних ними послуг, таких як складання резюме, навчання норм і правил поведінки на співбесідах тощо);

б) розвиток системи виробничого стажування для молоді, координація та контроль у період стажування молоді;

в) розвиток системи соціального партнерства, зокрема: активного залучення до участі у процесах соціального діалогу батьків та молоді; налагодження взаємозв'язків між ЗВО та професійно-технічними навчальними закладами і роботодавцями; сприяння співпраці молодіжного центру праці з роботодавцями та ЗВО і професійно-технічними навчальними закладами; розвиток системи мікрокредитування молодіжного підприємництва коштом соціальних партнерів.

Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що теоретичні положення, наукові висновки та розроблені на основі їх практичні рекомендації можуть бути використані органами державної влади під час формування та реалізації політики зайнятості молоді.

Наукові результати з удосконалення нормативно-правового забезпечення в регулюванні ринку праці молоді враховано під час розроблення пропозицій Харківського обласного центру зайнятості з удосконалення чинного законодавства у сфері зайнятості молоді (довідка № 01-4641 від 26 жовтня 2017 р.).

Практично-прикладні рекомендації автора з оцінювання потреб у робочій силі та стану ринку праці молоді на короткострокову перспективу прийнято до розгляду та упровадження в діяльності Інституту підготовки кадрів Державної служби зайнятості України (довідка № 742/00/-17 від 2 листопада 2017 р.).

Окремі наукові результати стосовно розвитку соціального діалогу між ЗВО та роботодавцями з метою визначення потреб у робочій силі та вимог щодо рівня її підготовки, залучення роботодавців до процесу освіти упроваджено у практичній діяльності Харківського інституту фінансів Київського національного торговельно-економічного університету (довідка № 154 від 25 жовтня 2017 р.). Пропозиції щодо розширення інфраструктури молодіжних центрів праці; покладання на них

повноважень у сфері наповнення загальної всеукраїнської бази студентів, які бажають стажуватися, та роботодавців, які беруть на стажування таких осіб; ведення тісної співпраці з ЗВО; надання консультації та допомоги студентам у процесі заповнення анкет на стажування, вибору місця стажування, супроводу та підтримки в період стажування було визнано доцільними і прийнято в роботу Комунальної установи «Харківський обласний центр молоді» Управління у справах молоді та спорту Харківської обласної державної адміністрації (довідка № 29 від 23 жовтня 2017 р.). Пропозиції автора щодо використання прелімінарингу як ключового методу формування кадрового резерву, омолодження штату компанії та відновлення наставництва набули практичного упровадження в діяльності Об'єднаної організації роботодавців Харківської області «Граніт» (довідка № 08 від 30 січня 2018 р.).

Особистий внесок здобувача. Наукові положення, розробки, висновки й рекомендації, що виносяться на розгляд, були одержані здобувачем самостійно та розкриті ним у наукових працях.

Апробація результатів дисертаційної роботи. Основні результати дисертаційного дослідження було обговорено на засіданнях кафедри управління персоналом та економіки праці Харківського регіонального інституту державного управління Національної академії державного управління при Президентові України та оприлюднено: на XV, XVI та XVII міжнародних наукових конгресах «Публічне управління: стратегія реформ 2020» (м. Харків, 2015 р.), «Публічне управління XXI століття: форсайтінг успіху» (м. Харків, 2016 р.), «Публічне управління XXI століття: традиції та інновації» (м. Харків, 2017 р.); міжнародних науково-практичних конференціях «Розвиток економіки євро регіонів: макро- та мікрорівні» (м. Київ, 2013 р.), «Проблеми та шляхи вдосконалення економічного механізму підприємницької діяльності» (м. Жовті Води, 2013 р.), «Розвиток національних економік в умовах глобальної нестабільності» (м. Одеса, 2013 р.); «Соціологія праці та зайнятості: шляхи інституціоналізації і перспективи розвитку» (м. Київ, 2015 р.), «Наукові засади ресурсозбереження в системі антикризового управління і відтворення економіки» (м. Хмельницький, 2015 р.), «Перспективи розвитку сучасної науки» (м. Київ, 2015 р.), «Формування сучасного економічного простору: переваги, ризики, механізми реалізації» (м. Тбілісі, Грузія, 2016 р.), «Публічне управління у забезпеченні сталого розвитку країни» (м. Харків, 2016 р.); науково-практичних конференціях «Управління проектами регіонального розвитку» (м. Феодосія, 2013 р.), «Державне управління та місцеве самоврядування: історія сучасності» (м. Харків, 2013 р.); міжвузівській студентській науково-практичній конференції «Sciencelooksahead (Наука – погляд у майбутнє)» (м. Харків, 2013 р.).

Публікації. Основні положення дисертаційної роботи викладено у 24 публікаціях. З них 7 – у вітчизняних наукових фахових виданнях, 1 стаття в іноземному фаховому виданні, 2 підрозділи в колективних монографіях, у тому числі 1 в іноземній, 14 – у збірниках за матеріалами науково-практичних конференцій та конгресів, у тому числі 1 в іноземному. Загальний обсяг публікацій, що належить особисто здобувачеві, становить 7,3 друк. арк.

Структура роботи. Дисертаційна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, додатків, списку використаних джерел. Повний обсяг дисертації – 220

сторінок, із них основного тексту – 162 сторінки. Робота містить 18 таблиць та 23 рисунки. Список використаних джерел включає 260 найменувань на 26 сторінках.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У **вступі** обґрунтовано актуальність теми дослідження, визначено стан її наукової розробленості, з'ясовано зв'язок з науковими програмами і планами, сформовано мету, завдання, об'єкт, предмет і методи дослідження, розкрито наукову новизну та практичне значення одержаних результатів, наведено відомості про особистий внесок здобувача, апробацію результатів дисертації та публікації.

У **першому розділі** – *«Теоретичні засади державного регулювання ринку праці молоді»* – визначено характерні риси ринку праці молоді як об'єкта державного регулювання; виявлено чинники впливу на функціонування ринку праці молоді та проаналізовано специфіку дії кожної з груп; розкрито зміст та сутність державного регулювання ринку праці молоді; узагальнено підходи до забезпечення продуктивної зайнятості молоді в зарубіжних країнах заходами державного впливу.

Доводиться, що специфіка ринку праці молоді зумовлена соціально-демографічними особливостями цієї вікової групи населення і характеризується: нестійкістю попиту та пропозиції; порівняно низькою конкурентоспроможністю молоді; професійною варіативністю, зумовленою професійною підготовкою молоді за різними спеціальностями. Сегментація ринку праці за віковою ознакою та рівнями регулювання створює передумови для формування механізму державного регулювання, націленого на забезпечення продуктивної зайнятості населення з урахуванням інтересів окремих соціально-демографічних груп населення та особливостей регіональних ринків праці. Встановлено, що на стан регіонального ринку праці молоді впливають різні чинники, які умовно було поділено на п'ять груп: демографічні, економічні, соціально-трудова, освітні, інституційні. Виділено та обґрунтовано чотири етапи розвитку і становлення молоді (від 14 до 18 років; від 18 до 25 років; від 25 до 30 років; від 30 до 35 років). Визначено переваги й недоліки молоді, що впливають на рівень її конкурентоспроможності на ринку праці серед інших вікових груп.

Визначено, що механізм державного регулювання ринку праці молоді являє собою цілеспрямований вплив держави на учасників соціально-трудова відносин щодо формування та розміщення ресурсів праці молоді, за допомогою принципів, функцій, форм, методів та інструментів, що забезпечує соціально-економічний розвиток молоді та сприяє її зайнятості.

На підставі аналізу проблемного поля дослідження в роботі акцентується увагу на тому, що державне регулювання ринку праці молоді спирається на принципи управління, які можна поділити на загальні та спеціальні. Перші застосовуються для державного регулювання економіки країни в цілому, другі спрямовано на регулювання ринку праці молоді. В основу визначення спеціальних принципів регулювання ринку праці молоді покладено умови його розвитку на регіональному рівні, враховуючи характерні риси молоді, а саме такі принципи: нормативно-правового забезпечення зайнятості молоді; комплексності політик; об'єднання всіх зацікавлених сторін – органів влади, об'єднань роботодавців,

профспілок тощо; забезпечення гарантій і свобод молоді; професійної орієнтації молоді на затребувані ринком праці професії; передбачення стану ринку праці молоді на короткостроковий та довгостроковий періоди; векторної спрямованості методів державного регулювання ринку праці молоді; забезпечення захисту та соціальної допомоги молоді; послідовності, збалансованості та стратегічної спрямованості; територіальної спрямованості.

Показано і доведено, що залежно від віку молоді заходи державного регулювання, націлені на забезпечення збалансованості ринку праці молоді, мають мати спеціальний набір інструментів, методів та форм впливу (рис. 1).

Вікова група молоді	Неповнолітня молодь (14–18 років)	Студенти, учні профтехнічних закладів (18–25 років)	Молодь у період виходу на ринок праці (26–30 років)	Соціально зріла молодь (30–35 років)
Заходи державного регулювання	<ul style="list-style-type: none"> • Профорієнтаційні заходи. • Екскурсії на виробництво, ознайомлення зі світом професій. • Профорієнтаційна робота з батьками. • Психологічні тренінги. • Інформування молоді та батьків щодо прогнозних потреб ринку праці. • Семінари з техніки пошуку роботи. • Професійні зустрічі 	<ul style="list-style-type: none"> • Забезпечення проходження молоддю стажування з подальшим працевлаштуванням • Узгодження вимог роботодавців до молодого спеціаліста певної професії з освітніми програмами підготовки. • Проведення ярмарків вакансій. • Інформованість молоді щодо вільних вакансій на ринку праці 	<ul style="list-style-type: none"> • Сприяння працевлаштуванню молоді шляхом надання дотацій, пільг тощо. • Стимулювання роботодавців до прийняття на роботу молоді. • Інформаційне забезпечення щодо вакансій. • Захист молоді на ринку праці. • Орієнтування молоді на самозайнятість. • Надання допомоги з безробіття 	<ul style="list-style-type: none"> • Сприяння кар'єрному зростанню молоді. • Підтримка молодих сімей. • Сприяння в ротатії кадрів (осіб похилого віку на молодих спеціалістів). • Підвищення кваліфікації молоді

Рис. 1. Структурно-логічна схема заходів державного регулювання залежно від вікової групи молоді. Джерело: розроблене автором

Опрацювання підходів до здійснення державного впливу на функціонування ринку праці молоді в зарубіжних країнах дозволяє стверджувати про значні масштаби втручання держави в регулювання процесів забезпечення зайнятості молоді. Держава стимулює роботодавців до прийому на роботу молоді шляхом надання їм спеціальних гарантій, субсидій, податкових пільг тощо. У країнах Європейського Союзу особливої уваги приділяють професійній орієнтації, навчанню молоді затребуваним на ринку праці професіям, отриманню практичного досвіду роботи, оскільки економічні витрати, пов'язані з наданням цих послуг, значно поступаються витратам на виплату допомоги на випадок безробіття.

Встановлено, що, використовуючи зарубіжну практику під час розроблення політики забезпечення зайнятості молоді та програм її підтримки на ринку праці в Україні, необхідно враховувати соціальний досвід країни та рівень її економічного розвитку.

З'ясовано, що упровадження ефективних заходів саморозвитку та сприяння зайнятості молоді неможливе без узгодження інтересів усіх суб'єктів регулювання процесу забезпечення продуктивної зайнятості. Реалізація особистісного потенціалу молоді залежить не лише від політики держави та успішності упровадження соціальних програм, але й від якісної системи професійної орієнтації та ефективної взаємодії соціальних партнерів на ринку праці молоді. Обґрунтовано роль та важливість розвитку соціального партнерства на ринку праці молоді, за допомогою якого забезпечується досягнення партнерської взаємодії сторін для погодження економічних інтересів у соціально-трудоій сфері та врегулювання соціально-трудоих конфліктів.

У **другому розділі** – «Сучасний стан державного регулювання ринку праці молоді в Україні» – визначено основні показники стану ринку праці молоді в Україні та окремо – у Харківській області; проаналізовано правове забезпечення державного регулювання ринку праці молоді та здійснено оцінювання дієвості методів такого регулювання.

Рівень молодіжного безробіття в Україні останніми роками залишається стабільно високим. Найбільше від безробіття потерпають молоді особи у віці від 15 до 24 років. Високий рівень безробіття серед цих осіб зумовлено тим, що значна частина молодих людей не має необхідних професійних навичок і досвіду роботи (рис. 2).

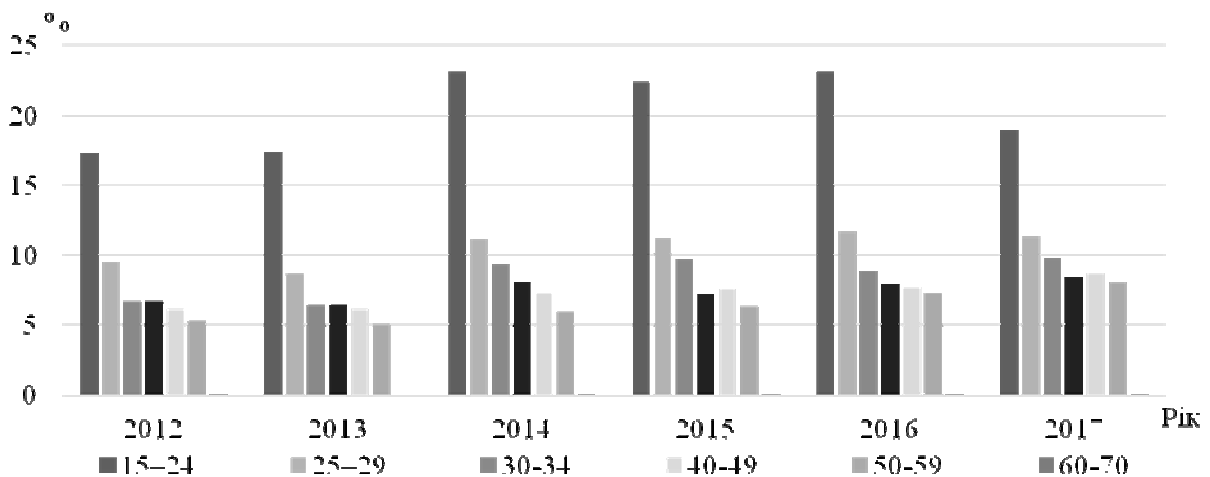

Рис. 2. Динаміка рівня безробіття за віковими групами в Україні у 2012–2017 рр., у % до чисельності економічно активного населення відповідної вікової групи

Найбільш економічно активними в Україні серед молоді є особи у віці 25–29 років. Водночас найменш конкурентоспроможними на ринку праці визнають молодь віком 15–19 років, яка здебільшого не має професійної освіти і досвіду роботи.

Стан ринку праці молоді Харківської області характеризується надлишком робочої сили, що спричинене стабільним зростанням її пропозиції. За даними служби зайнятості, по Харківській області майже кожен третій безробітний – це

молода людина у віці до 35 років, а загальна чисельність безробітної молоді у 2017 р. становила 29,2 тис. осіб (друге місце за масштабами серед областей України).

Виявлено, що лише 45,1 % випускників ЗВО в Харківській області вдається працевлаштуватися після закінчення навчання. Найвищий рівень працевлаштування у 2017 р. був серед випускників професійно-технічних навчальних закладів – 50 %, що пов'язано зі значним попитом на робочі професії. Попри нестачу кваліфікованих представників робітничих професій молодь переважно орієнтована на здобуття вищої освіти. До центрів зайнятості здебільшого за допомогою в пошуку роботи звертаються випускники ЗВО.

За певними спеціальностями стан ринку праці характеризується істотним дисбалансом, що поглиблюється. Зокрема, на 1 січня 2017 р. по Харківській області на 17 вільних вакансій за професією менеджер зі збуту претендувало 212 безробітних осіб з відповідною спеціальністю, на 23 вільні вакансії бухгалтера припадало 544 безробітних із відповідною професією. Нестача в робочій силі спостерігається за спеціальностями слюсар-електрик з ремонту електроустаткування, фрезувальник, токар. Найбільш незаповненими при цьому є вакансії водіїв трамваю та тролейбуса (на 145 вакансій припадає лише семеро безробітних із цією спеціальністю) та двірника (незаповненими залишається 57 вакансій із 101, заявленої в січні 2017 р.). Визначено, що особливо проблемною зоною у процесі забезпечення зайнятості молоді є недосконалість системи моніторингу та прогнозування змін стану ринку праці.

Проведені SWOT- та TOWS-аналіз ринку праці молоді Харківської області дозволили визначити пріоритетні сфери державного впливу задля забезпечення балансу на ринку праці молоді: реформування системи освіти; поліпшення системи моніторингу перспектив розвитку ринку праці молоді; розвиток підприємницької діяльності серед молоді; залучення іноземних інвестицій; відновлення дієспроможності наявних підприємств та розширення їхньої виробничої потужності.

Встановлено, що нормативно-правове забезпечення державного регулювання ринку праці молоді є недостатньо розвиненим і не сприяє ефективній дії всіх важелів регулювання та якісній роботі суб'єктів управління. Наприклад, виявлено суперечності у встановленні вікових меж осіб, які підпадають під категорію молоді та у визначенні понять «молодий спеціаліст», «молодий фахівець» та «молодий працівник».

Аналіз результатів наявних соціологічних досліджень серед двох груп респондентів – молоді у віці від 15 до 22 років та роботодавців Харківської області – щодо дієвості поточних заходів державного регулювання ринку праці молоді засвідчує, що основними складовими успішної самореалізації власного потенціалу на ринку праці молодь вважає наявність досвіду роботи, практичних знань та вмінь. Роботодавці найбільш дієвим заходом сприяння зайнятості молоді серед заходів, передбачених чинним законодавством, визначили стажування та компенсування фактичних витрат у розмірі єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування за працевлаштувану на новостворене робоче місце молоду особу, яку вперше приймають на роботу. Роботодавці зауважили недосконалість системи відшкодування витрат заходу компенсації єдиного внеску, недостатність

державного сприяння у проходженні стажування молоді на підприємствах, а також відмітили вимоги, що перешкоджають більш ефективній реалізації цих методів. Вони не погоджуються повністю фінансувати чи здійснювати самостійно професійну підготовку молоді, хоча й бажають брати участь у соціальному діалозі.

Таким чином, система заходів державного сприяння зайнятості молоді, що наразі існує в Україні потребує внесення певних корективів. Задля налагодження продуктивної співпраці між роботодавцями та вищими і професійно-технічними навчальними закладами у сфері професійної підготовки висококваліфікованих спеціалістів необхідне розроблення системи заходів із заохочення безпосередньої участі роботодавців у системі освіти молоді та встановлення методів стимулювання роботодавців до прийняття на стажування молоді та подальшого її працевлаштування.

У **третьому розділі** – *«Напрями вдосконалення державного регулювання ринку праці молоді в Україні»* – запропоновано методику оцінювання стану ринку праці молоді та потреб у робочій силі на короткострокову перспективу; розроблено концептуальний підхід до формування комплексного механізму державного регулювання ринку праці молоді; сформульовано практичні рекомендації щодо вдосконалення адміністративно-організаційного, нормативно-правового та економічного підмеханізмів державного регулювання ринку праці молоді.

Задля наближення ринку праці молоді до рівноважного стану необхідне вдосконалення системи його моніторингу та прогнозування. У дослідженні розроблено методичний підхід до оцінювання стану ринку праці, що ґрунтується на створенні прогнозно-аналітичної бази даних та проведенні розрахунків потреб у кадрах на регіональному рівні у професійному розрізі. Процес оцінювання стану ринку праці молоді та потреб у робочій силі регіону на короткострокову перспективу має відбуватися в кілька етапів:

I етап – визначення пропозиції робочої сили у професійному розрізі серед осіб, які перебували на обліку в центрі зайнятості (розрахунок чисельності безробітних осіб, які перебували на обліку, у професійному розрізі, що визначається за останні п'ять років);

II етап – визначення потреб у робочій силі шляхом збирання інформації в суб'єктів економічної діяльності (розрахунок чисельності працівників, яких потребують роботодавці для заміщення вільних робочих місць та заповнення новостворених у професійному розрізі, що формується як середньоарифметична величина на основі даних за останні п'ять років);

III етап – оцінювання потреби в кадрах на короткострокову перспективу на регіональному ринку праці (розрахунок коефіцієнта збалансованості потреби та пропозиції робочої сили);

IV етап – розрахунок потреби в кадрах для кожного регіону шляхом визначення потреби за кожною професією та її сумування за всіма регіонами;

V етап – проведення профорієнтаційної роботи згідно з отриманими даними щодо прогнозних потреб ринку праці в майбутньому, формування баз виробничої практики для молоді, яка навчається.

Результати оцінювання стану ринку праці молоді мають стати предметом соціального діалогу між державними органами влади, органами місцевого

самоврядування, роботодавцями та навчальними закладами в рамках системи професійної орієнтації молоді. Системне поєднання прогнозування потреб економіки в робочій силі та ефективної професійної орієнтації молоді дозволить досягти балансу між пропозицією робочої сили та попитом на кадри з певних професій.

Запропоновано концептуальний підхід до формування комплексного механізму державного регулювання ринку праці молоді, що має включати п'ять підмеханізмів: економічний, нормативно-правовий, адміністративно-організаційний, освітній та соціально-психологічний. Виокремлення освітнього та соціально-психологічного підмеханізмів необхідне для ефективного розв'язання завдань забезпечення професійної орієнтації молоді, високого рівня професійної освіти молоді згідно з потребами ринку праці та роботодавців, гармонійного розвитку молоді, сприяння самовдосконаленню та самореалізації молоді (рис. 3).

Комплексний механізм створює нові можливості для розвитку соціального діалогу між державою, навчальними закладами, роботодавцями та молоддю, що має діяти як ефективний інструмент досягнення соціального консенсусу на основі компромісів для поліпшення становища молоді на ринку праці.

Сформульовано практичні рекомендації щодо вдосконалення підмеханізмів державного регулювання ринку праці молоді, а саме:

- адміністративно-організаційного підмеханізму шляхом консолідації зусиль та можливостей Інформаційно-консультаційних центрів Державної служби зайнятості з перспективами краудфаундингу в Україні з метою розвитку підприємницької діяльності серед молоді; розширення інфраструктури та повноважень Молодіжних центрів праці, розповсюдження інформації про їхнє функціонування серед молоді; встановлення контролю заповнення роботодавцями 5%-ї квоти середньооблікової чисельності працівників для працевлаштування категорій громадян, що мають додаткові гарантії зайнятості.

- нормативно-правового підмеханізму шляхом приведення норм Закону України «Про зайнятість населення» та Кодексу законів про працю України у відповідність до реальної ситуації у сфері зайнятості й на ринку праці молоді з метою посилення соціальної захищеності молоді; ухвалення нормативно-правових актів, спрямованих на подолання дискримінації на ринку праці молоді, яка не має професійного досвіду; вдосконалення державного стимулювання роботодавців у прийнятті на стажування студентів та випускників;

- економічного підмеханізму шляхом затвердження додаткових пільг, захисту та допомоги для молоді, яка розпочинає підприємницьку діяльність; запровадження заходів щодо сприяння працевлаштуванню молоді в сільській місцевості; встановлення заохочувань роботодавцям, які забезпечують працевлаштування молоді, яка проходить стажування.

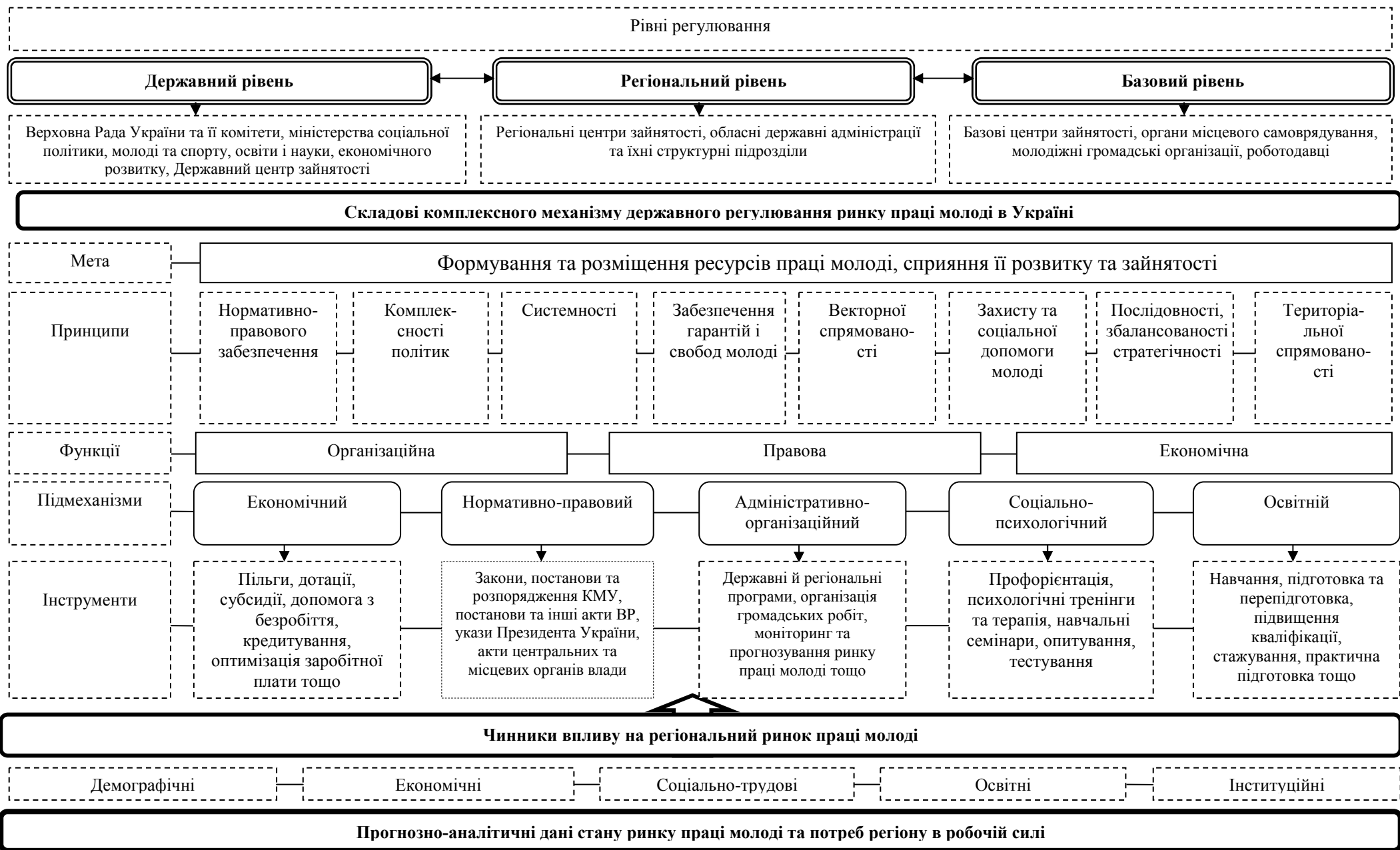

Рис. 3. Комплексний механізм державного регулювання ринку праці молоді

ВИСНОВКИ

У дисертаційній роботі вирішується актуальне наукове завдання, що полягає в теоретичному обґрунтуванні й розробленні практичних рекомендацій з удосконалення державного регулювання ринку праці молоді в Україні. Отримані у процесі дослідження результати дозволяють сформулювати такі положення, висновки та рекомендації:

1. Значний професійно-кваліфікаційний дисбаланс є однією з ключових передумов, що перешкоджають розвитку ринку праці молоді в Україні та досягненню повної та продуктивної зайнятості молоді. В умовах соціально-економічного розвитку та глобалізації світового економічного простору збалансування ринку праці та розвиток трудового потенціалу молоді неможливі без ефективного державного регулювання, що буде комплексно та своєчасно вирішувати проблеми зайнятості молоді, а також налагодить стійкі двосторонні зв'язки між суб'єктами регулювання. Наявні в Україні методи державного регулювання ринку праці молоді не повною мірою враховують характерні риси цієї вікової категорії та специфіку регіональних ринків праці. У зв'язку з цим пріоритетного значення для України набуває формування комплексного механізму державного регулювання ринку праці молоді, що забезпечить професійне самовизначення та розвиток молоді, реалізацію її трудового потенціалу, підвищення мотивації молоді до високопродуктивної праці.

2. Дослідження теоретичних підходів до державного регулювання ринку праці молоді дало змогу зробити певні узагальнення. Специфіку регулювання ринку праці молоді як об'єкта державного регулювання зумовлено особливостями молоді робочої сили: відсутністю досвіду роботи, професійною незрілістю, мобільністю, соціальним динамізмом, інноваційністю та ін. Визначено фактори впливу на стан ринку праці молоді: демографічні, економічні, соціально-трудова, освітні, інституційні.

З'ясовано, що механізм державного регулювання ринку праці молоді являє собою цілеспрямований вплив держави на учасників соціально-трудова відносин щодо формування та розміщення ресурсів праці молоді, за допомогою принципів, функцій, форм, методів та інструментів, що забезпечує соціально-економічний розвиток молоді та сприяє її зайнятості.

3. Узагальнення підходів до державного регулювання ринку праці молоді в зарубіжних країнах (ліберального, соціально-демократичного, консервативного, японського та ін.) вказує на значне втручання держави в систему ринку праці молоді. Зокрема, досвід державного регулювання ринку праці молоді європейських країн свідчить про особливу спрямованість на працевлаштування молоді, яка не має практичної професійної підготовки. Держава сприяє професійній підготовці та перепідготовці молоді, стимулює роботодавців до прийому на роботу означеної категорії громадян шляхом надання їм спеціальних гарантій, субсидій, податкових пільг тощо. Актуальними для України в сучасних реаліях є розвиток системи професійної орієнтації та інформаційної підтримки молоді; вдосконалення діяльності молодіжних центрів праці; створення учнівських місць для проходження

оплачуваної виробничої практики; розвиток системи наставництва у процесі організації власної справи та ін.

4. Ринок праці молоді в Україні характеризується випереджальними темпами зростання пропозиції робочої сили з порівняно низькою кількістю створених нових робочих місць, що призводить до поглиблення дисбалансу, що існує, та, як наслідок, виштовхування надлишку робочої сили за межі національного ринку праці, створюючи в майбутньому потенційну загрозу економічній безпеці держави.

Частка безробітної молоді серед загальної чисельності безробітних осіб на ринку праці в Україні протягом 2010–2017 рр. залишається на рівні 30–36 %, що є досить високим показником. Рівень безробіття серед молодого населення складає 13,1 % проти 9,3 % рівня безробіття всього населення, і це вказує на неефективність методів державного регулювання ринку праці молоді в Україні. Найбільше від безробіття серед молоді потерпають особи у віці від 15 до 24 років, рівень безробіття яких у 2014–2016 рр. становив близько 23 %. Схожі тенденції виявлено й на ринку праці молоді в Харківській області, що виділяється серед інших областей України найбільшою чисельністю безробітних осіб у віці до 35 років. У 2017 р. на обліку в центрах зайнятості Харківської області перебувало близько 29,2 тис. молодих громадян, із них лише половину було працевлаштовано. Гарантований ринок праці молоді нині є занадто звуженим і здійснюється в межах порівняно невеликої кількості виділених робочих місць.

Поглиблення дисбалансу між попитом та пропозицією робочої сили на ринку праці молоді в Україні вимагає вдосконалення чинної системи визначення потреб ринку праці. Обґрунтовано запровадження методики оцінювання стану ринку праці молоді та потреб у робочій силі на короткострокову перспективу. Методика полягає у визначенні наявних потреб у кадрах на основі даних роботодавців та оцінки стану ринку праці молоді на короткострокову перспективу, отриманої з розрахунку коефіцієнта збалансованості попиту і пропозиції.

5. Розроблено комплексний механізм державного регулювання ринку праці молоді, який подано у трирівневій організаційній структурі. Досягнення кінцевої мети такого регулювання – формування та розміщення ресурсів праці молоді, сприяння її розвитку та зайнятості – дозволить не лише забезпечити пріоритетні потреби економіки та ринку праці окремих регіонів, але й досягти загальнонаціональних інтересів, а саме зростання конкурентоспроможності економіки України та добробуту її громадян. Підвищення дієвості та реалізація програм зайнятості забезпечуються розмежуванням державного регулювання відповідно до вікових потреб молоді.

6. Надано пропозиції та практичні рекомендації щодо вдосконалення складових механізму державного регулювання ринку праці молоді, а саме:

- економічного підмеханізму – через упровадження напрямів розвитку підприємницької діяльності серед молоді (звільнення від оподаткування, безвідсоткове кредитування молодих підприємців); поновлення заходу надання дотаційних виплат роботодавцям у вигляді компенсування витрат на оплату праці працевлаштованої молоді; встановлення фінансування оплачуваних громадських робіт для молоді в літній період та у вільний від навчання час за рахунок коштів

Фонду загальнообов'язкового соціального страхування; поновлення заходу сприяння зайнятості молоді в сільській місцевості шляхом надання одноразової адресної допомоги в десятикратному розмірі мінімальної заробітної плати та житла на строк їхньої роботи, з можливістю отримання його у приватну власність; визначення потреби в розбудові соціально-побутової сфери села та зосередження підприємств переробної сфери на територіях сільської місцевості; створення програм із державного кредитування малих підприємств, що працюють у сільському господарстві та на сільських територіях, та ін.;

- адміністративно-організаційного підмеханізму державного регулювання ринку праці молоді – шляхом удосконалення процесу прогнозування потреб ринку праці в Україні через залучення до нього роботодавців та врахування точок економічного зростання країни та окремого регіону; розвитку структури органів державної влади, що опікуються питаннями зайнятості молоді; створення загальної бази стажування молоді та ін.;

- усунення суперечностей нормативно-правового забезпечення державного регулювання ринку праці молоді в аспекті визначення вікових меж молоді та понять «молодий спеціаліст», «молодий фахівець», «молодий працівник», затвердження понять «молодий підприємець» та «прелімінарінг» у відповідних законодавчих актах та ін.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ АВТОРОМ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ:

Монографії:

1. Батюк А. А., Статівка Н. В. Підходи до державного регулювання ринку праці молоді / National economic development and modernization: experience of Poland and prospects for Ukraine: Collective monograph. – Poland: Izdevnieciba “Baltijapublishing”, 2017. – Vol. 1. – P. 177–188.

2. Батюк А. А., Міненко В. Л. Можливості реалізації економічної активності населення // Розвиток людських ресурсів у сфері підприємництва: теорія і практика державного регулювання: монографія / Н. В. Статівка, О. В. Жадан, В. Л. Міненко та ін.; за заг. ред. д.держ.упр., проф. Н. В. Статівки, д.держ.упр., проф. О. В. Жадан. – Харків: Вид-во ХарРІНАДУ «Магістр», 2017. – С. 90–100. – (Розд. 3.2).

Статті у вітчизняних фахових виданнях:

3. Батюк А. А., Статівка Н. В. Подолання дисбалансу на молодіжному ринку праці методами державного регулювання // Актуальні проблеми державного управління: зб. наук. пр. – Харків: Вид-во ХарРІ НАДУ «Магістр», 2014. – № 1 (45). – С. 40–50.

4. Батюк А. А. Вдосконалення механізму державного регулювання в сфері працевлаштування молоді // Ринок праці та зайнятість населення: вироб.-практ. наук. журн. – Київ: Вид-во ПІК ДСЗУ, 2014. – № 3 (40). – С. 22–25.

5. Батюк А. А. Державне сприяння реалізації трудового потенціалу молоді // Ефективність державного управління: зб. наук. пр. – Львів: ЛРІДУ НАДУ, 2015. –

Вип. 44: у 2 ч. Ч. 1: Державне управління. – С. 191–197.

6. Батюк А. А. Проблеми нормативно-правового забезпечення державного регулювання ринку праці молоді // Актуальні проблеми державного управління: зб. наук. пр. ОРІДУ / голов. ред. М. М. Іжа. – Одеса: ОРІДУ НАДУ, 2016. – Вип. 2 (66). – С. 45–49.

7. Батюк А. А. Поліпшення роботи регіональних центрів зайнятості в сфері моніторингу та прогнозування ринку праці молоді // Теорія та практика державного управління: зб. наук. пр. – Харків: Вид-во ХарПІ НАДУ «Магістр», 2016. – № 3 (54). – С. 40–50.

8. Батюк А. А. Вдосконалення організаційно-економічного механізму державного регулювання ринку праці молоді // Теорія та практика державного управління: зб. наук. пр. – Харків: Вид-во ХарПІ НАДУ «Магістр», 2017. – № 1 (56). – С. 151–160.

9. Батюк А. А. Розвиток механізму державного регулювання ринку праці молоді в Україні // Теорія та практика державного управління: зб. наук. пр. – Харків: Вид-во ХарПІ НАДУ «Магістр» 2018. – № 1. – С. 89–98.

Статті у зарубіжних виданнях:

10. Batiuk A. A. Evaluation of efficiency of state administration methods of youth labour market // Nauka i studia: sp. z o. o. Ekonomiczne nauki, panstwowyzarząd. – Przemysł, 2016. – № 21 (152). – С. 86–95.

Матеріали конференцій, тези доповідей:

11. Батюк А. А. Удосконалення організаційного механізму державного регулювання в сфері моніторингу та прогнозування ринку праці молоді // Публічне управління XXI ст.: традиції та інновації: зб. тез Міжнар. наук. конгресу, 27 квіт. 2017 р., – Харків: Вид-во ХарПІ НАДУ «Магістр», 2017. – С. 342–344.

12. Батюк А. А. Сприяння Інформаційного-консультаційного центру Державної служби зайнятості реалізації трудового потенціалу молоді // Публічне управління XXI: Третя щоріч. наук.-освіт. виставка: зб. матеріалів Міжнар. наук.-практ. конф., 24 листоп. 2016 р. – URL: <http://www.kbuara.kharkov.ua/e-book/conf/2016-5/index.html>.

13. Батюк А. А. Європейська практика державного регулювання системи професійної орієнтації та освіти на ринку праці молоді // International Scientific – Practical Conference Formation of Modern Economic Area: Benefits, Risks, Implementation Mechanisms: Conference Proceedings, April 29, 2016. – Tbilisi: SSOTU, 2016. – Part III. – P. 208–211.

14. Батюк А. А. Європейський досвід державного регулювання молодіжного ринку праці // Розвиток національних економік в умовах глобальної нестабільності: матеріали II Міжнар. наук.-практ. конф., 10–11 трав. 2013 р. – Одеса: Гельветика, 2013. – С. 69–71.

15. Батюк А. А. Забезпечення зайнятості молоді з числа неповнолітніх: досвід Харківського регіону // Наукові засади ресурсозбереження в системі антикризового управління і відтворення економіки: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф., 30–

31 січ. 2015 р. / Ун-т економіки і підприємництва. – Хмельницький: Гельветика, 2015. – Ч. 2. – С. 85–88.

16. Батюк А. А. Молодь як суб'єкт відносин на ринку праці // Публічне управління XXI століття: форсайтінг успіху: зб. тез XVI Міжнар. наук. конгресу, 21 квіт. 2016 р. – Харків: Вид-во ХарПІ НАДУ «Магістр», 2016 – С. 146–149.

17. Батюк А. А. Професійна орієнтація молоді // Державне управління та місцеве самоврядування історія сучасності: наук.-практ. конф. за підсумками стажування слухачів, 26 верес. 2013 р. – URL: <http://www.kbuara.kharkov.ua/e-book/conf/2013-4/doc/4/03.pdf>.

18. Батюк А. А. Складові механізми державного регулювання ринку праці молоді // Перспективи розвитку сучасної науки: матеріали II Міжнар. наук.-практ. конф., 7–8 трав. 2015 р. (м. Київ). – Херсон: Гельветика, 2015. – Ч. 2. – С. 88–90.

19. Батюк А. А. Сучасні виклики зайнятості молоді // Управління проектами регіонального розвитку: матеріали наук.-практ. конф., м. Феодосія, 8–12 лип. 2013 р. – Харків: Вид-во ХарПІ НАДУ «Магістр», 2013. – С. 5–8.

20. Батюк А. А. Теоретичні підходи до формування механізму державного регулювання ринку праці молоді // Публічне управління: стратегія реформ 2020: тези XV Міжнар. наук. конгресу, 23 квіт. 2015 р. – Харків: Вид-во ХарПІ НАДУ «Магістр», 2015. – С. 310–312.

21. Батюк А. А. Удосконалення правового забезпечення в регулюванні молодіжного ринку праці // Проблеми та шляхи подолання економічного механізму підприємницької діяльності: зб. наук. пр. V Міжнар. наук.-практ. конф., 4–5 квіт. 2013 р. – Дніпропетровськ: Біла К. О., 2013. – С. 10–13.

22. Батюк А. А. Шляхи забезпечення продуктивної зайнятості молоді у сільській місцевості // Соціологія праці та зайнятості: шляхи інституціоналізації і перспективи розвитку: зб. наук. пр. VI Міжнар. наук.-практ. конф. / ред.-координатори М. П. Лукашевич, М. В. Туленков. – Київ: ІПК ДСЗУ, 2015. – С. 307–312.

23. Батюк А. А. Шляхи подолання дисбалансу на молодіжному ринку праці // Розвиток економіки євро регіонів: макро- та мікрорівні: зб. матеріалів Міжнар. наук.-практ. конф., 29–30 берез. 2013 р. – Київ: ГО «Київ. екон. наук. центр», 2013. – Ч. 2. – С. 7–9.

24. Batiuk A. A. Imbalance on the youth labor market // Sciencelooksahead: тези Міжвуз. студ. наук.-практ. конф., 10 груд. 2013 р. – Харків: НТУ «ХПІ», 2013. – С. 4.

АНОТАЦІЯ

Батюк А. А. Державне регулювання молодіжного ринку праці в Україні. – На правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата наук з державного управління за спеціальністю 25.00.02 – механізми державного управління. – Харківський регіональний інститут державного управління Національної академії державного управління при Президентові України. – Харків, 2018.

У дисертаційній роботі надано практичні рекомендації щодо вдосконалення складових підмеханізмів зайнятості молоді та здійснено теоретичне обґрунтування формування комплексного механізму державного регулювання ринку праці молоді в Україні.

Визначено специфіку ринку праці молоді як об'єкта державного регулювання. Узагальнено досвід зарубіжних країн у сфері державного регулювання ринку праці молоді, сформовано узагальнені пропозиції щодо можливості його запровадження в Україні.

Здійснено аналіз сучасного стану і тенденції розвитку ринку праці молоді в Україні, у результаті якого з'ясовано наявні загрози та можливості у сфері працевлаштування молоді. Визначено дієвість методів державного регулювання ринку праці молоді.

У роботі запропоновано підхід до оцінювання потреб у робочій силі та стану ринку праці молоді на короткострокову перспективу. Розроблено комплексний механізм державного регулювання ринку праці молоді в Україні.

Ключові слова: державне регулювання ринку праці молоді, зайнятість, працевлаштування, комплексний механізм державного регулювання ринку праці молоді, складові підмеханізми, державна політика, молодь, стажування, оцінка потреб у робочій силі.

ANNOTATION

Batiuk A. A. – State Regulation of Youth Labor Market in Ukraine. – A qualifying research paper as a manuscript.

A Ph.D. thesis in Public Administration, with a specialization 25.00.02 Mechanisms of Public Administration. – Kharkiv Regional Institute of Public Administration of the National Academy for Public Administration under the President of Ukraine; Kharkiv, 2018.

The thesis resolves a pressing scientific task which consists in a theoretical substantiation and elaboration of practical recommendations as to improvement of the state regulation of the youth labor market in Ukraine.

A misbalance in the youth labor market impedes achievement of a complete and productive employment of young people. Under the current conditions, balancing the labor market and developing the youth labor potential are impossible without an effective state regulation, which would solve the problems of youth employment in a complex and timely manner. The methods of the state regulation of the youth labor market existing in Ukraine do not fully take into account the characteristic features of this age categories and the specificity of regional labor markets. In this respect, in Ukraine the priority is assigned to formation of a complex mechanism of the state regulation of the youth labor market, which will provide professional self-identification and development of young people,

realization of their labor potential, enhancement of the youth's motivation for highly productive labor.

The specific features of regulating the youth labor market as an object of state regulation are stipulated by the specificity of young labor force: absence of work experience, mobility, innovations, etc. The factors influencing the youth labor market condition have been identified as follows: demographic, economic, socio-labor, educational, and institutional.

It has been found that the mechanism for the state regulation of the youth labor market is represented by a purposeful impact of the state on participants of socio-labor relations, pertaining to formation and allocation of youth labor resources, by means of principles, functions, forms, methods, and tools, which encourages the socio-economic development of young people and ensures their employment.

The approaches to the state regulation of the youth labor market in foreign countries have been generalized. The experience of the state regulation of the youth labor market in the European countries testifies to a specific orientation toward employment of the young people that do not have practical professional training. The state contributes to young people's professional training and retraining, offers incentives for hiring the said category of citizens by way of providing them with special guarantees, subsidies, tax benefits, etc. For Ukraine, the topical issue is development of the system of occupational guidance and information support for young people; improvement of youth labor centers' activity; creation of apprentice training places for production practice of the youth; and development of the system for mentoring the process of organizing own businesses, etc.

In the recent years, the level of youth employment in Ukraine remains persistently high. Young people who suffer from unemployment the most are persons aged 15 to 24. Similar trends are also detected in the youth labor market of Kharkiv region which stands out from other regions of Ukraine due to the largest number of the unemployed people under 35. The youth labor market in Ukraine shows a tendency to a growth in labor force supply and a slow pace of creating new jobs, which aggravates the existing misbalance.

On this basis, the introduction of the methodology for evaluation of the youth labor market condition and labor force demand for the short-term have been grounded. The essence of the methodology lies in identifying the pressing need for staff, based on the data given by employers and evaluation of the youth labor market condition for the short-term, received from estimation of the demand-supply balance factor.

A complex mechanism for the state regulation of the youth labor market has been developed in the form of a three-level organizational structure. Attainment of this regulation objective will provide for the priority needs of the economy and labor market of individual regions, ensuring the growth in the competitive capacity of Ukraine and the welfare of its citizens. An increased efficacy and implementation of employment programs are realized through the specification of the state regulation in accordance with the age-based needs of young people.

Proposals and practical recommendations concerning the improvement of the components of the mechanism for state regulation of the youth labor market have been given, and namely:

- creating an economic sub-mechanism by way of promoting the development of entrepreneurial activity among the youth; renovation of measures aimed at subsidizing employers; financing the paid public works done by the youth in the summer period, in spare time and off-study hours at the expense of the Fund of compulsory social security; renovation of the measures aimed at promoting youth employment in rural areas, etc.;

- creating an administrative and organizational sub-mechanism by way of improvement of the process of predicting the labor market demand in Ukraine; development of the structure of the state authority bodies in charge of youth employment issues; creation of a general framework for youth apprenticeship, etc.;

- elimination of inconsistency in the normative and legal framework for the state regulation of the youth labor market in the aspect of establishing the age range of the youth and defining the notions of 'young specialist', 'young expert', 'young worker', as well as consolidating the notions of 'young entrepreneur' and 'preliminaring' in the relevant legal acts, etc.

Відповідальний за випуск *Статівка Наталія Валеріївна*

Підписано до друку 31.01.2018.

Формат 60x84¹/₁₆. Папір офсетний.

Друк офсетний. Обл.-вид. арк. 0,9. Наклад 100 прим. Замовл. № 154.

Віддруковано з оригінал-макета в Харківському регіональному інституті державного управління Національної академії державного управління при Президентові України.

61050, м. Харків, просп. Московський, 75, тел. (057) 732-32-55.